

Міжнародна економіка

**к.е.н., доцент
Паценко Олег Юрійович**

Кафедра міжнародної економіки:

Пр.Перемоги 54\1

4-й поверх, ауд. 407

Завдання та матеріали для студентів:

**Особистий кабінет викладача на сторінці кафедри
міжнародної економіки КНЕУ:**

http://meim.kneu.edu.ua/ua/depts6/k_mizhnarodnoi_ekonomiky/vikladachi_me/Pacenko.O.Yu/

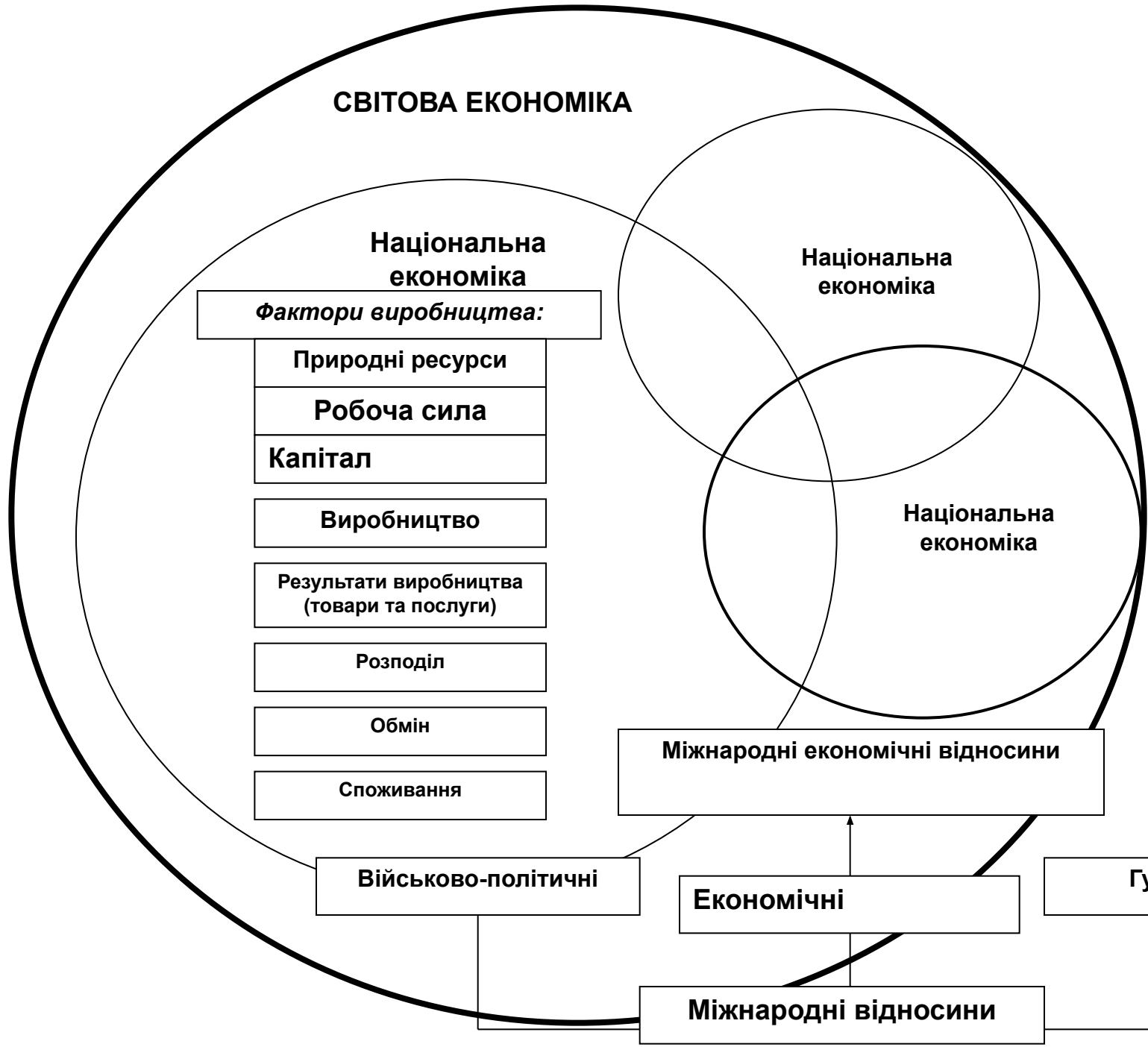
Тема 1. Міжнародна економічна система

- 1. Міжнародна економічна система: сутність та структура**
- 2. Міжнародні економічні відносини, їх форми, рівні розвитку та суб'єкти**
- 3. Особливості міжнародної економічної діяльності підприємств**
- 4. Середовище розвитку міжнародних економічних відносин, його структуризація та характеристика**
- 5. Міжнародний поділ праці: форми та фактори впливу**
- 6. Класифікація країн за методиками МВФ, Світового Банку та ООН**
- 7. Особливості сучасного етапу розвитку світового господарства**

Предмет і об'єкт вивчення

Предмет курсу -
багаторівневий
комплекс економічних
відносин між країнами,
їх угрупованнями, а
також господарськими
одинацями та
фізичними особами,
що знаходяться в
різних країнах

Об'єкт курсу -
закономірності
взаємодії
господарських
суб'єктів різних держав
у міжнародному обміні
товарами, рухові
факторів виробництва,
формуванні
міжнародної
економічної політики

Закономірності розвитку світової економіки

- Цілісність формування міжнародної економічної системи;
- Системність міжнародної економіки;
- Діалектичність міжнародної економіки;
- Суперечливість міжнародної економіки;
- Інтегративність міжнародної економіки;
- Циклічність розвитку.

1. Міжнародна економічна система

Міжнародна економічна система (МЕС) являє собою сукупність елементів світової економіки, у процесі взаємодії яких виникають інтегративні якості, характеристики, закономірності функціонування цієї системи.

Основними елементами МЕС є окремі країни, групи країн.

Крім того МЕС складається із підсистеми різних міжнародних ринків і підсистеми національних і міжнародних інститутів, які регулюють МЕС; **підсистеми міжнародних економічних відносин.**

- 1) Економічно розвинуті країни:** а) найбільш розвинуті (G-7), країни ОЕСР (30 країн); б) країни з порівняно високим рівнем розвитку (ПАР, Ізраїль);
- 2) Країни з трансформаційною економікою:** а) пострадянські (РФ, Україна, Беларусь, Казахстан тощо); б) інші (КНР, В'єтнам, Румунія, Болгарія)
- 3) Нові індустріальні країни:** а) азійські тигри (Республіка Корея, Сінгапур, Малайзія...); б) НІК інші (Чилі, Аргентина, Бразилія...);
- 4) Нафтовидобувні країни:** а) з повною спеціалізацією (Саудівська Аравія, ОАЕ, Оман, Бруней, Катар...); б) з переважаючою часткою енергоносіїв у експорті (Венесуела, Нігерія, Алжир, Лівія...);
- 5) Країни, що розвиваються** (Індія, Пакистан, Філіппіни, Уругвай, Марокко, Єгипет...)
- 6) Країни з аграрною спеціалізацією та низькою динамікою економічного зростання** (Бангладеш, Непал, країни Океанії, Центральної Америки, Південної та Східної Африки);
- 7) Країни з занепадаючою економікою** (Сомалі, Судан, Руанда, частина країн Центральної та Західної Африки).

Риси промислово-розвинутих країн

Розвинуте соціально-ринкове господарство

Найбільша вичерпність джерел і факторів індустріального розвитку

Провідна роль у світовій економіці

Стрімке зростання фінансового сектору

Зміщення центру економічної ваги до сектору послуг

Формування переважно сервісної економіки

Переважна присутність ТНК на світових ринках

Окремі показники розвинених країн

Частка у світовому населенні -14%;

Виробляють - 72% світового ВВП;

Експортують 54% товарів і 78% послуг у міжнародній торгівлі;

Посідають ключові позиції у міжнародних організаціях;

Мають значний розрив економічного розвитку всередині групи;

Мають соціально орієнтовані економіки;

Центри світової економіки: США, Японія, країни Західної Європи

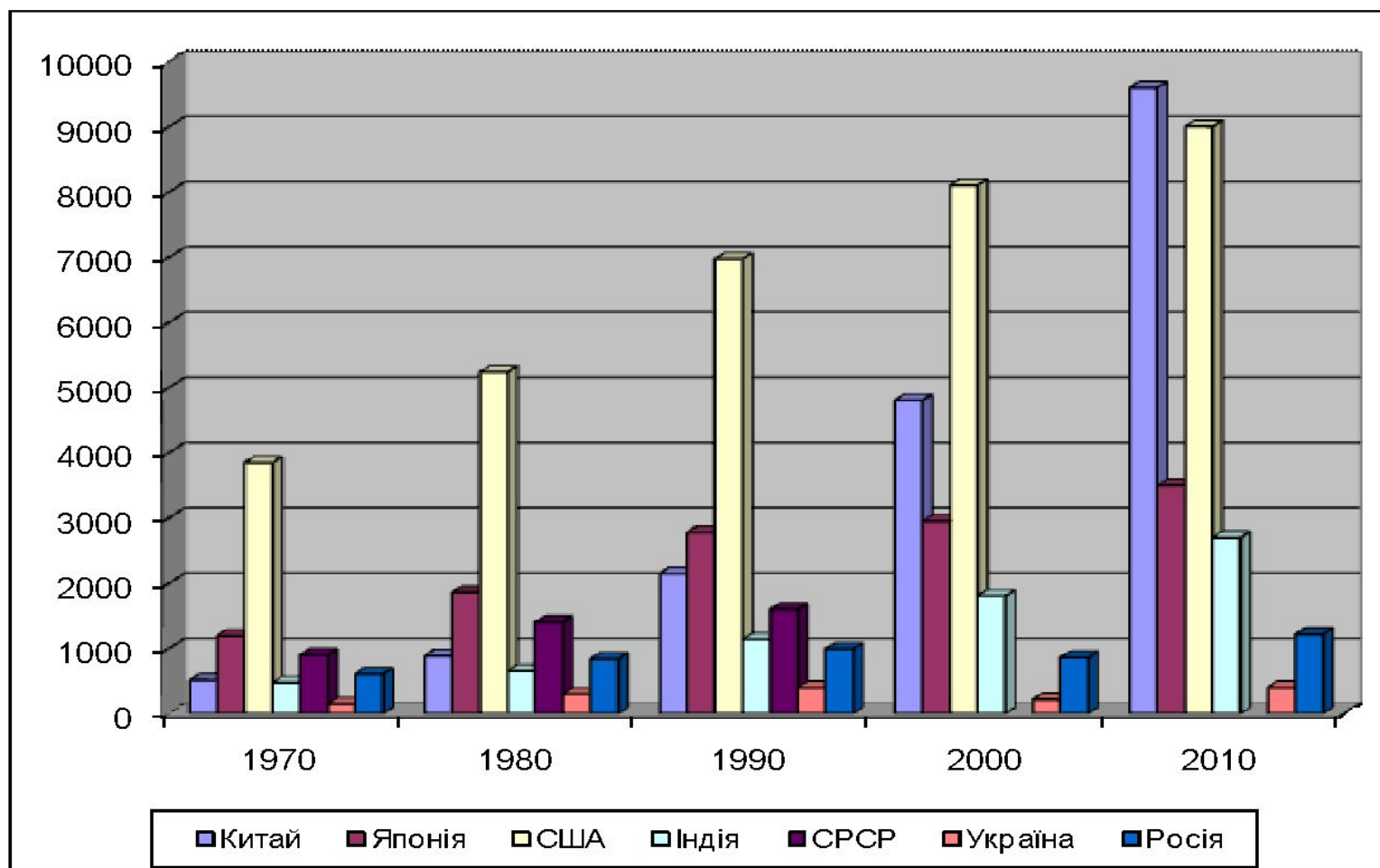
Риси країн з перехідною економікою

1. Мають індустріально та аграрно-індустріальну структури економіки;
2. Знаходяться на стадії переходу від командно-адміністративної до ринкової економіки;
3. Відмова від державної монополії на зовнішньоекономічні зв'язки;
4. Перехід до лібералізації зовнішньоекономічних відносин;
5. Зміна пріоритетів зовнішньоекономічних зв'язків;
6. Посилення залучення до інтеграційних процесів;
7. Зростання кількості ТНК та труднощі з інтеграцією;
8. Поглиблення співробітництва з міжнародними організаціями.

Країни, що розвиваються

- Для них характерний низький рівень грамотності, високе безробіття, високі темпи зростання населення, експорт переважно сільськогосподарської продукції;
- Спостерігається криза заборгованості;
- Промисловий розвиток базується на філіяльній основі, що спричинено діяльністю ТНК;
- З іншого боку, зростання кількості власних ТНК, особливо – з нових індустріальних країн;
- Найбільш привабливими для інвесторів є Бразилія, Індія, Мексика, Аргентина;
- Спеціалізуються на виробництві матеріалоємної і енергоємної продукції;
- Зростання нерівномірності розвитку як серед країн, так і всередині їх територій;
- Понад 1,4 млрд. осіб живе менше ніж на 1,25 дол.США на день, понад 2,5 млрд. – менше ніж на 2 дол.США на день.

Динаміка зростання ВВП в окремих країнах світу (у млрд. дол.)

Промислово розвинені країни, темпи розвитку ВВП, %

www.worldbank.org	1990	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Єврозона	3,44	3,72	1,72	3,26	3,01	0,39	-4,40	2,03	1,53	-0,57
ЄС	2,31	3,83	2,11	3,35	3,24	0,33	-4,31	2,11	1,59	-0,29
Країни з високим доходом	2,75	4,08	2,67	3,12	2,89	0,30	-3,60	2,95	1,79	1,26
Країни, що розвиваються	1,02	4,42	7,72	7,27	8,95	6,99	4,43	5,32	3,90	4,45
Країни ОЕСР	2,92	3,98	2,56	2,99	2,68	0,08	-3,68	2,87	1,69	1,27
Світ	2,70	4,29	3,51	4,07	4,00	1,39	-2,16	4,01	2,82	2,16
Країни G-7										
Франція	2,62	3,68	1,83	2,47	2,29	-0,08	-3,15	1,72	2,03	0,01
Німеччина	5,26	3,06	0,68	3,70	3,27	1,08	-5,13	4,16	3,03	0,67
Італія	1,99	3,65	0,93	2,20	1,68	-1,16	-5,49	1,72	0,37	-2,37
Японія	5,57	2,26	1,30	1,69	2,19	-1,04	-5,53	4,65	-0,57	1,94
Об'єднане Королівство	-1,55	4,24	2,77	2,60	3,63	-0,97	-3,97	1,80	0,99	0,27
США	1,86	4,17	3,08	2,66	1,91	-0,36	-3,11	2,38	1,80	2,21
Канада	0,19	5,23	3,02	2,82	2,20	0,69	-2,77	3,21	2,53	1,71
Країни БРІКС										
Бразилія	-4,30	4,31	3,16	3,96	6,10	5,17	-0,33	7,53	2,73	0,87
Індія	5,53	3,98	9,28	9,26	9,80	3,89	8,48	10,55	6,33	3,24
КНР	3,80	8,40	11,30	12,70	14,20	9,60	9,20	10,40	9,30	7,80
Російська Федерація	-3,00	10,00	6,38	8,15	8,54	5,25	-7,82	4,50	4,29	3,44
Південна Африка	-0,32	4,15	5,28	5,60	5,55	3,62	-1,53	3,09	3,46	2,55
Україна	-6,35	5,90	2,70	7,30	7,90	2,30	-14,80	4,20	5,20	0,20

Розвинені країни: ВВП, торгівля, інвестиції *

Дані Світового банку ** Дані UNCTAD

	ВВП, млрд.дол.США*			Експорт товарів та послуг, млрд. дол.США*			Імпорт товарів та послуг, млрд. дол.США*			Прямі зарубіжні інвестиції, млн.дол. США**			Прямі іноземні інвестиції, млн.дол. США**		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
ЄС	18252,2	16310,4	16222,8	7622,9	6053,9	6640,8	7568,9	5865,4	6481,7	7920237	9080930	8933485	6490775	7296079	6890387
ОЕСР	43816,4	41036,0	42808,5	12678,5	10153,2	11637,9	13163,9	10220,8	11803,5	13414078	16171409	16803536	10616230	12263733	12501569
Світ	61304,5	58088,3	63123,9	19770,1	15771,0	18770,8	19371,7	15315,2	18275,6	15987901	19197164	20408257	15294653	17950498	19140603
Канада	1502,7	1337,6	1577,0	530,0	384,6	462,3	506,6	408,2	493,1	524274	593522,8	616134,5	443191,2	523197	561111
Франція	2831,8	2624,5	2560,0	771,7	620,5	662,1	834,5	666,1	720,6	1267869	1661593	1523046	920841,9	1132961	1008378
Німеччина	3623,7	3298,6	3280,5	1756,5	1393,6	1541,1	1530,3	1229,6	1362,1	1326992	1418329	1421332	667748,5	676714,9	674217,1
Італія	2296,5	2111,2	2051,4	661,3	502,3	546,9	676,7	512,4	586,4	442387,8	486378,4	475597,6	327910,8	364427,3	337401,2
Японія	4879,9	5033,0	5458,8	895,2	673,6	871,5	877,9	650,4	796,7	680330,6	740929,8	831074,3	203371,9	200141,2	214880,3
Велика Британія	2657,5	2173,2	2248,8	756,1	595,9	649,0	845,4	650,8	732,3	1531128	1673914	1689330	980920,3	1056399	1086143
США	14296,9	14048,1	14586,7	1842,7	1575,0	1837,6	2541,0	1956,3	2337,6	3102418	4330914	4843325	2486446	3026781	3451405
G-7	32088,9	30626,1	31763,4	7213,5	5745,6	6570,6	7812,5	6073,8	7028,7	8875399	10905581	11399839	6030431	6980621	7333536
%, світ	52,3%	52,7%	50,3%	36,5%	36,4%	35,0%	40,3%	39,7%	38,5%	55,5%	56,8%	55,9%	39,4%	38,9%	38,3%
Бразилія	1652,6	1594,5	2087,9	228,4	180,7	233,7	220,2	174,7	244,3	155668,5	164522,9	180948,6	287696,9	400807,7	472578,5
КНР	4521,8	4991,3	5926,6	1581,7	1333,3	1752,6	1232,8	1113,2	1520,6	147948,9	229600	297600	378083	473083	578818
Індія	1216,0	1377,3	1727,1	305,7	261,3	349,3	380,1	328,9	440,3	63337,82	79163,93	92406,51	125211,7	167023,2	197939,3
Російська Федерація	1660,8	1222,0	1479,8	522,8	345,0	445,5	367,3	253,2	323,1	205631	306252	433655	215755	381962	423150
Південна Африка	275,3	282,8	363,7	98,9	78,6	99,7	107,5	80,8	100,3	49956,15	72582,52	81126,73	67987	117434,1	132396,4
БРІКС	9326,6	9467,8	11585,1	2737,5	2198,9	2880,9	2308,0	1950,9	2628,5	622542,3	852121,3	1085737	1074734	1540310	1804882
%, світ	15,2%	16,3%	18,4%	13,8%	13,9%	15,3%	11,9%	12,7%	14,4%	3,9%	4,4%	5,3%	7,0%	8,6%	9,4%
Україна	180,0	117,2	137,9	98,9	78,6	99,7	107,5	80,8	100,3	7005	7259	7966	46997	52021	57985

Розвинені країни, ВВП за секторами у 2009 р. (2008 р.), % www.cia.gov

Країна	Сільське господарство		Промисловість		Послуги	
	<i>% у ВВП</i>	<i>% у зайнятих</i>	<i>% у ВВП</i>	<i>% у зайнятих</i>	<i>% у ВВП</i>	<i>% у зайнятих</i>
Світ	6,0 (4,0)	37,5 (40,0)	30,6 (32,0)	22,1 (19,5)	63,4 (64,0)	40,4 (39,5)
США	1,2	0,6	21,9 (19,6)	22,6	76,9 (79,2)	76,8
Канада	2,0	2,0	28,4	19,0	69,6	79,0
Велика Британія	1,2 (0,9)	1,4	23,9 (22,8)	18,2	75 (76,2)	80,4
Німеччина	0,9	2,4	27,1 (30,1)	29,7	72,0 (69,0)	67,8
Франція	2,1 (2,2)	3,8	19,0 (20,3)	24,3	78,9 (77,4)	71,8
Італія	2,1 (2,0)	4,2	25,0 (26,7)	30,7	72,9 (71,3)	65,1
Японія	1,6 (1,4)	4,4	23,1 (26,4)	27,9	75,4 (72,1)	66,4
Для порівняння – країни БРІК та Україна						
Бразилія	6,5 (5,5)	20,0	25,8 (28,5)	14,0	67,7 (66,0)	66,0
КНР	10,9 (10,6)	43,0	48,6 (49,2)	25,0	40,5 (40,2)	32,0
Індія	17,5 (17,2)	60,0	20,0 (29,1)	12,0	62,6 (53,7)	28,0
Російська Федерація	5,2 (4,1)	10,2	37,0 (41,1)	27,4	57,9 (54,8)	62,4
Україна	10 (9,3)	19,4	31,2 (31,7)	24,2	58,8 (58,9)	56,4

2. Міжнародні економічні відносини

Міжнародні економічні відносини (МЕВ) — це система економічних зв'язків з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання продуктів, що вийшли за рамки національних кордонів.

Міжнародні відносини розподілу — це відносини, які виникають з приводу а) розподілу факторів виробництва (засобів виробництва, робочої сили) між країнами; б) розподілу продуктів економічної діяльності серед суб'єктів із різних країн; в) розподілу доходів між учасниками МЕВ.

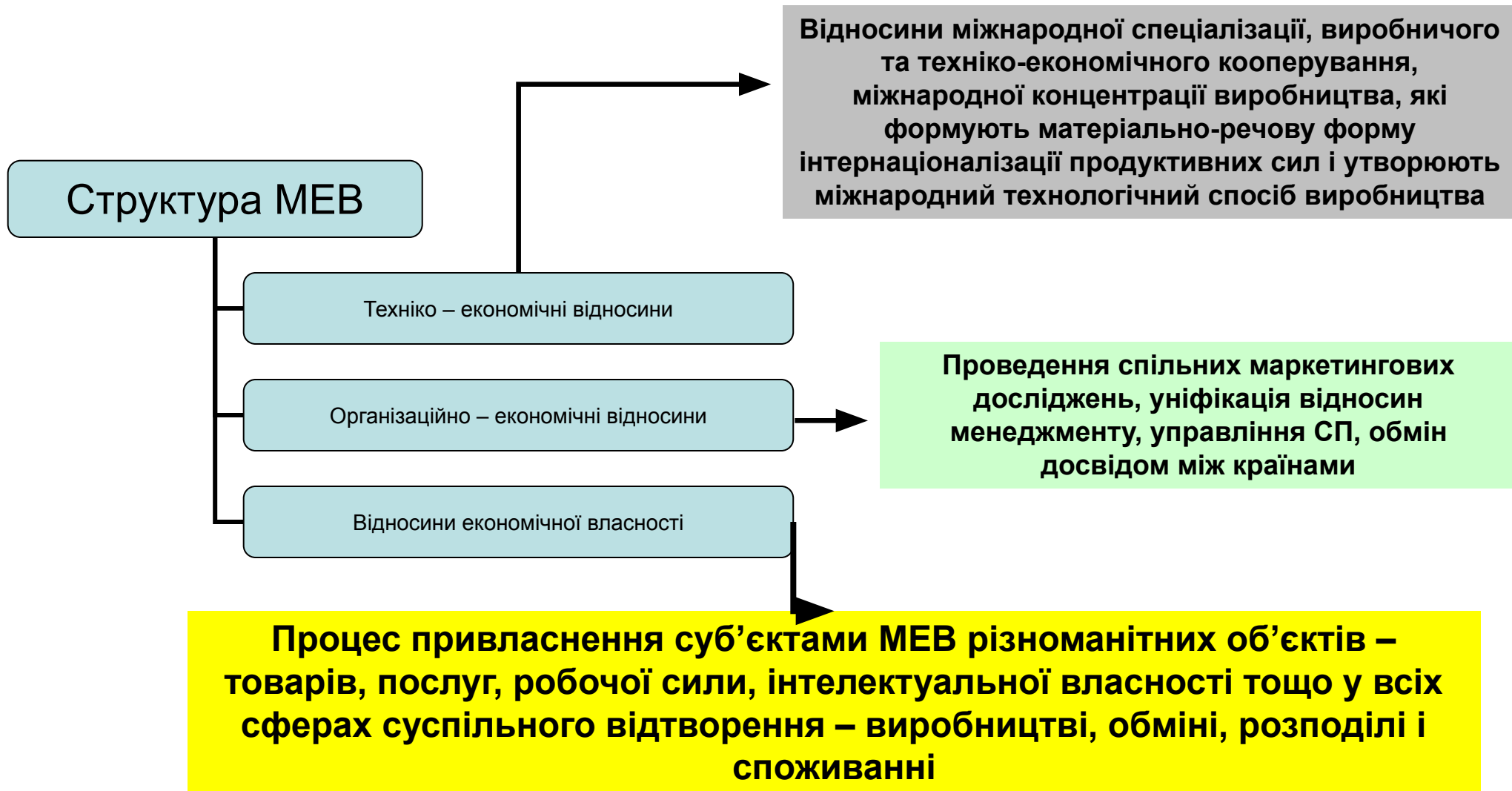
Суб'єкти МЕВ:

1. Держави
2. Міжнародні організації
3. Транснаціональні компанії (корпорації)
4. Фізичні особи

Форми МЕВ

1. Міжнародна торгівля
2. Міжнародний рух капіталу
3. Міжнародна міграція робочої сили
4. Світова валютна система

За структурою МЕВ – система техніко-економічних, організаційно-економічних і відносин економічної власності між економічними суб'єктами різних країн

Форми МЕВ та їх реалізація

- *Міжнародна торгівля* — обмін товарами та послугами між державно оформленими національними господарствами;
- *Міжнародний рух капіталу* — переміщення капіталу між країнами світу в пошуках сфери найбільш вигідного його вкладання.
- *Міжнародна міграція робочої сили* — переміщення між країнами працездатного населення переважно з економічних причин.

Деякі автори виділяють як самостійні форми ще й *міжнародні валютні відносини*, а також *міжнародні науково-технологічні відносини*

Реалізація різноманітних форм МЕВ їх суб'єктами здійснюється на тому чи іншому рівні, які розрізняються, зокрема, залежно від ступеню інтенсивності їх взаємодії:

- *Економічні контакти* — це найпростіші економічні зв'язки, які мають епізодичний характер і регулюються переважно одиничними угодами, контрактами;
- *Взаємодія* — стійкі економічні зв'язки на основі міжнародних угод і домовленостей, які складені на тривалий час;
- *Співробітництво* — міцні економічні зв'язки, на основі спільних, попередньо вироблених і узгоджених намірів, які закріплені в угодах довгострокового характеру;
- *Міжнародна економічна інтеграція* — це рівень розвитку МЕВ, коли в процесі інтернаціоналізації господарського життя відбувається переплетіння економік двох або більше країн і проводиться узгоджена політика з елементами національного регулювання.

Суб'єкти МЕВ

- *Фізичні особи;*
- *Юридичні особи.*

Юридичними особами, які беруть участь у МЕВ, є підприємства,

держава та її установи, міжнародні організації.

Діяльність підприємств в міжнародній сфері виявляється в: а) купівлі іноземних факторів виробництва; б) продажу виробленої продукції на міжнародному ринку; в) операціях на міжнародних фінансових ринках.

Специфічними суб'єктами МЕВ є міжнародні підприємства:

- Багатонаціональні корпорації (міжнародні за капіталом, управлінням та сферами діяльності);
- Міжнародні спільні підприємства (об'єднують національних партнерів з різних країн в інвестуванні, управлінні підприємством, розподілі прибутків та ризиків).

Міжнародні організації :

юридична природа (міжурядові, позаурядові)
склад учасників (універсальні, регіональні)
масштаби діяльності (загального характеру, спеціальної компетенції)
характер діяльності (координуючі, оперативної дії, консультативні)
термін діяльності (постійної дії, періодичної дії, тимчасові)

ТНК

Транснаціональні корпорації (ТНК) — національні монополії з закордонними активами. Складають єдиний великий виробничий комплекс із правом власності над акціонерним капіталом тільки представників країни-засновника (філії і дочірні компанії можуть бути змішаними підприємствами з переважно національною участю країни базування)

Багатонаціональні корпорації (МНК) — міжнародні корпорації, що поєднують національні компанії ряду держав на виробничій і науково-технічній основі (англо-голландський концерн ROYAL DUTCH SHELL, що існує з 1907 р. (капітал у пропорції 60:40); швейцарсько-шведська компанія ABB (Asia Brown Boveri) -машинобудування, електронна інженерія; англо-нідерландська UNILEVER, концерн AIRBUS.

Сутнісні ознаки ТНК

Основні ознаки:

- 1) річний оборот, що перевищує 1 млрд. доларів (великі - більш 2 млрд.);
- 2) філії не менш ніж у шести країнах (великі - більш ніж у 20);
- 3) величина відсотку продажів її товарів, реалізованих за межами країни-резиденції, не менше 20% (NESTLE - 98%) (великі - більше 35%);
- 4) структура активів (25% за рубежом): ROYAL DUTCH SHELL, FORD MOTORS, GENERAL MOTORS, IBM;
- 5) частка персоналу, зайнятого у зарубіжних філіях, складає не менше 25%;

**Показники 3, 4, 5 – Індекс транснаціональності, у
Топ-100 найбільших нефінансових компаній світу перевищує 56%.**

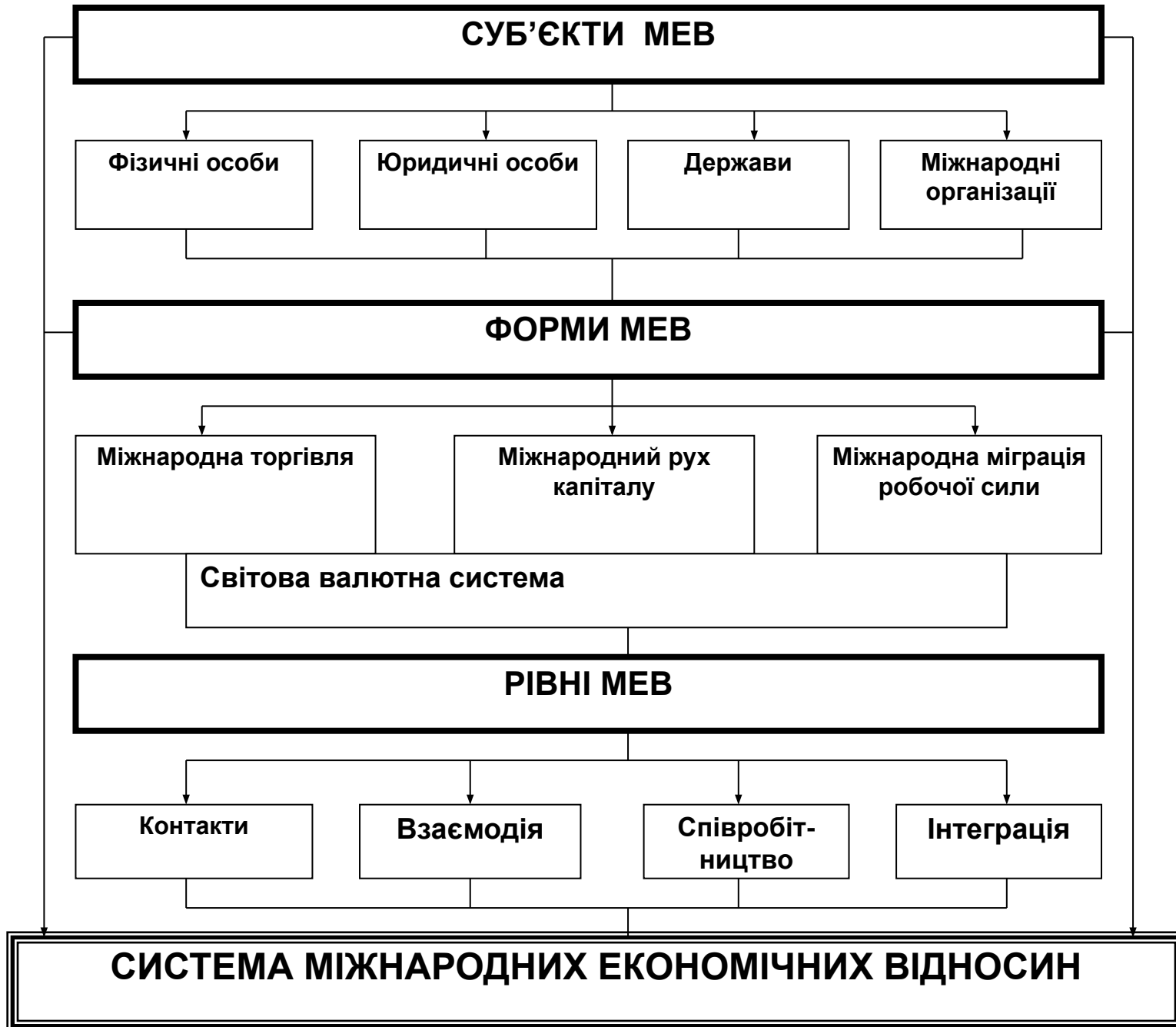
- 6) оперує в рамках системи прийняття рішень, що дозволяють проводити єдину стратегію управління розвитком національних підприємств, що входять у ТНК.

Багатофакторна концепція OLI (Дж.Даннінг): переваги власності Ownership (капіталу, патентів, ліцензій, управлінського і маркетингового досвіду); переваги розташування Location (розміри ринку, податки, митні процедури, низькі ціни на фактори виробництва); переваги інтерналізації Internalization (продукт краще виробляється, а виробничий процес краще використовується всередині фірми, ніж іншими компаніями, в тому числі національними).

Альтернатива – виробництво чи продаж ліцензії або ноу-хау.

Принципи МЕВ

- Рівноправності та недискримінації партнерів;
- Взаємної вигоди;
- Добровільності щодо участі у економічному співробітництві;
- Невтручання у внутрішні справи, повага до суверенітету в міждержавних відносинах;
- Взаємної допомоги у вирішенні складних глобальних проблем;
- Колективної відповідальності за наслідки міжнародної економічної діяльності.

3. Міжнародна економічна діяльність

Ядром сучасних МЕВ виступає **міжнародна економічна діяльність** економічних суб'єктів, насамперед, **підприємств**. Діяльність останніх спрямована на отримання певних економічних результатів, передусім прибутку.

Діяльність підприємств на міжнародному ринку здійснюється в таких формах:

- **Експорт та імпорт товарів та послуг.**
- **Контрактні, коопераційні угоди** (ліцензування, франчайзинг).
- **Господарська діяльність за кордоном** (науково-дослідницькі роботи, банківські операції, страхування, підрядне виробництво, оренда).
- **Портфельне і пряме інвестування за кордоном.** Інвестиційна діяльність за кордоном може бути пов'язана зі створенням підприємством власної виробничої філії; вкладанням коштів в акції існуючої зарубіжної фірми; інвестуванням у нерухомість, державні цінні папери.

На різних етапах розвитку МЕВ одна із форм міжнародної економічної діяльності переважає. На сучасному етапі для багатьох розвинутих країн провідною формою є **транснаціональна виробнича діяльність, в основі якої знаходиться закордонна інвестиційна діяльність підприємств.**

4. Середовище розвитку МЕВ

Середовище МЕВ - різноманітні фактори (демографічні, економічні, природні, науково-технічні, політичні, культурного оточення і т. ін.), які впливають на процеси включення країни до світових економічних процесів.

Фактори прямого впливу — безпосередньо впливають на операції суб'єктів МЕВ, з одного боку, а з іншого — зазнають такої ж дії від учасників МЕВ (постачальники, трудові ресурси, законі та установи державного регулювання, споживачі, конкуренти).

Фактори побічного впливу — не мають безпосереднього значення для функціонування суб'єктів МЕВ, але відбиваються на їх діях (стан економіки країни, міжнародні події, соціально-культурні фактори і т. д.).

під середовищем МЕВ розуміють зовнішні по відношенню до суб'єктів МЕВ політико-правові, економічні, соціально-культурні та інфраструктурні чинники.

Середовище МЕВ

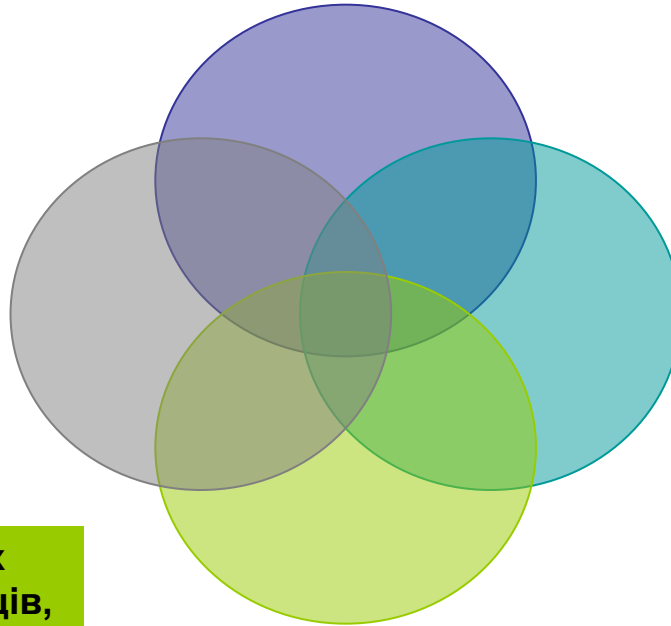
динамічність та стабільність одночасно
взаємозв'язок факторів
невизначеність

Міжнародний транспорт;
Міжнародні інформаційно-
комунікаційні системи.

Інфраструктурн
е

Політико -
правове

Політична прихильність виявляється
більш чітко в торгівельній, валютній,
кредитній, науково-технологічній політиці;
визнання національних норм та правил;
стабільність політичної системи

Економічне

Рівень розвитку економіки
відповідної країни, рівень і
характер розподілу доходів в ній,
характер витрат і заощаджень
населення тощо

Соціально -
культурне

індивідуалізація попиту зарубіжних
клієнтів, ставлення до праці фахівців,
поведінка підприємців на фінансових
ринках тощо (економічна поведінка
людини в тій чи іншій країні базується
на її фізіологічних, психологічних та
інших особистих особливостях)

5. Міжнародний поділ праці

- це взаємопов'язаний процес спеціалізації окремих країн, підприємств та їх об'єднань на виробництві окремих продуктів або їх частин з кооперуванням виробників задля спільного випуску кінцевої продукції.

Форми МПП

- **Міжнародна спеціалізація**
(предметна, подетальна і технологічна)
- **Міжнародне виробниче кооперування**
(міжгалузеве, внутрішньогалузеве, окремих підприємств)

Напрями МПП

Вертикальний

Горизонтальний

Міжнародна спеціалізація

Міжнародна спеціалізація:

концентрація виробництва однорідної продукції в межах однієї країни або невеликої кількості країн, яка створюється задля підвищення його ефективності, зниження собівартості продукції та підвищення її якості.

Визначальними моментами розвитку міждержавної спеціалізації є наявність запасів природних ресурсів, кліматичні умови, виробнича база та існуючий рівень технічного розвитку галузі, рівень країнової спеціалізації.

Основні види міжнародної спеціалізації виробництва:

галузева — спеціалізація країн всередині окремої галузі виробництва, її форми:

- а) предметна — спеціалізація країни на випуску окремих виробів;
- б) подетальна — спеціалізація країни на випуску окремих деталей;
- в) агрегатна — спеціалізація країни на випуску вузлів для машин та обладнання;
- г) технологічна (постадійна) — спеціалізація країни на окремих операціях технологічного процесу.

внутрішньогалузева спеціалізація – пов'язана скоріше з особливостями виробничої діяльності ТНК (**постадійна**) на основі використання результатів науково-технічної діяльності;

міжгалузева спеціалізація допускає концентрацію певних галузей виробництва в окремих країнах за умов відсутності низки інших галузей та обмін їх продукцією (теорія факторів виробництва). Характеризується виробництвом продуктів (**предметна спеціалізація**) та напівфабрикатів (**подетальна спеціалізація**);

Характерна риса: спільне проведення наукових та технічних досліджень, що потребують великих капіталовкладень, процес спеціалізації на певних видах наукових досліджень, що тісно пов'язані з виробничою спеціалізацією.

Міжнародне виробниче кооперування

Міжнародне кооперування виробництва:

- 1) **виробничо-технологічне співробітництво, що включає:**
 - а) питання передачі ліцензій і використання прав власності;
 - б) розробку й узгодження проектно-конструкторської документації, технологічних процесів, технічного рівня і якості продукції, будівельних і монтажних робіт, модернізацію підприємств, що кооперуються;
 - в) удосконалення управління виробництвом, стандартизацію, уніфікацію, сертифікацію, розподіл виробничих програм;
- 2) **торгово-економічні процеси, пов'язані з реалізацією кооперованої продукції, а саме:** взаємозалежну продукцію між кооперантами і деякою третьою особою в країнах-партнерах;
- 3) **післяпродажне обслуговування техніки.**

Форми міжнародної кооперації:

- **Постачання в рамках ліцензійних угод з подальшою оплатою товарами, які вироблені;**
- **Постачання комплектного устаткування з подальшою оплатою товарами, які на ньому вироблені; може включати обмін проектно-конструкторською документацією;**
- **Підрядна кооперація;**
- **Спільне виробництво;**
- **Організація спільних підприємств;**
- **Виконання спільних проектів.**

Новітні форми МПП: поопераційний поділ праці

АУТСОРСІНГ (от [англ.](#) *outsourcing*: зовнішнє джерело)- передавання частини функцій по обслуговуванню діяльності своєї компанії іншій організації, яка спеціалізується на даній сфері

Найпоширеніші види: бухгалтерський, юридичний, кадровий, А. експлуатації об'єктів нерухомості, логістичний, транспортний, А. персоналу., ІТ-А.

Ринок: 36-40% - Індія, біля 20% - країни Латинської Америки, біля 10-12% - КНР

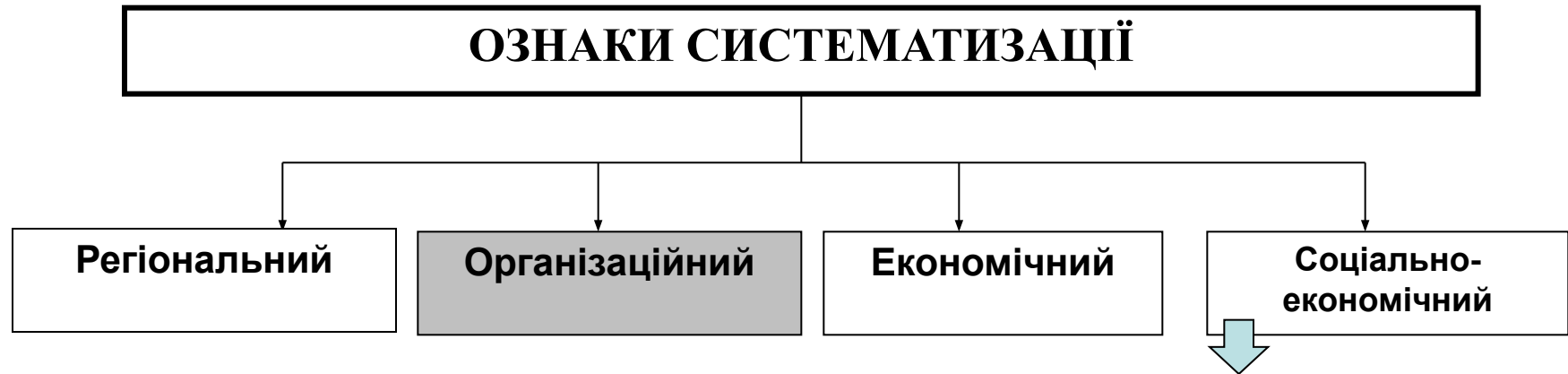
АУТСТАФФІНГ

- залучення компанією позаштатного спеціаліста (фрілансера), який має відповідні знання, професійні навички та досвід на період виконання відповідного проекту
- виведення співробітника за штат компанії-замовника і оформлення його у штат компанії провайдера, при цьому він продовжує працювати на попередньому місці і виконувати свої обов'язки, але обов'язки роботодавця по відношенню до нього вже виконує компанія-провайдер

Фактори формування МПП

- *Природно-географічні* — відмінності у кліматичних умовах, економіко-географічному положенні, наявності природних ресурсів;
- *Соціально-економічні* — характеристики робочої сили, науково-технічний потенціал, виробничий апарат, масштаби і серійність виробництва, темпи створення об'єктів виробничої і соціальної інфраструктури, особливості історичного розвитку, виробничих і зовнішньоекономічних традицій, соціально-економічний тип національного виробництва і зовнішньоекономічних зв'язків, політичні фактори країн;
- *Науково-технологічний прогрес* — розширення та поглиблення науково-дослідних та конструкторських робіт, прискорення темпів морального зносу, збільшення оптимальних розмірів підприємств, технологічна диверсифікація.

6. Класифікація країн за методиками МВФ, Світового Банку та ООН

- **Промислово розвинені країни** — 40 високорозвинених країн. Найпотужнішу групу серед цих країн складають країни так званої “Великої сімки”. Великобританія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція, Японія, які виробляють найбільші обсяги ВВП у всьому світі і зосереджують у своїх руках значну частину міжнародної торгівлі.
- **Країни з перехідною економікою** — 28 країн Центральної та Східної Європи та колишнього Радянського Союзу, що здійснюють перехід від адміністративно-командної до ринкової економіки: Азербайджан, Білорусь, Боснія та Герцеговина, Болгарія, Вірменія, Грузія, Естонія, Казахстан, Молдова, Польща, Росія, Румунія, Узбекистан, Україна та інші. У цій групі є підгрупа, яка має суттєві досягнення у реформуванні національних господарств. До цієї підгрупи належать: Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина та Чехія.
- **Країни, що розвиваються** — більше 140 країн Азії, Африки, Латинської Америки. Через їх велику кількість і особливості соціально-економічного розвитку національних економік ці країни здебільшого систематизують за регіонами з урахуванням їх географічного положення.

ВВП, ВВП та ВНД

В ситуації закритої економіки:

$ВВП - Y = C$ (споживання) $+ I$ (внутрішні інвестиції) $+ G$
(державні витрати)

В ситуації відкритої економіки – $Y = C + Y + G + NX$ (чистий експорт)

$ВВП = ВВП +$ чистий факторний дохід з-за кордону (різниця доходів від використання факторів виробництва резидентів за кордоном та виплат нерезидентам за використання факторів виробництва в країні)

$ВНД = ВВП +$ чисті трансферти (різниця між переказами мігрантів, які вважаються резидентами, з одної країни в іншу)

$НД = ВВП -$ амортизація – непрямі податки

Класифікація країн за методикою Світового Банку

- 1) за рівнем доходів на душу населення;
- 2) за регіональною ознакою;
- 3) за типом та суб'єктом зовнішніх запозичень.

За рівнем ВНД на душу населення:

Країни з низьким доходом (нижче 975 дол. США на душу населення):

Країни з доходом нижче середнього (976 - 3 855 дол.США), в т.ч. Україна

Країни з доходом вище середнього (3 856 - 11 905 дол.США), в т.ч. РФ

Країни з високим доходом (вище 11 906 дол.США)

Країни ОЕСР

За регіональною ознакою:

Східна Азія та Тихоокеанський регіон (24 країни);

Європа і Центральна Азія (26);

Латинська Америка і Карибський басейн (29);

Близький Схід і Північна Африка (14);

Південна Азія (8);

Африка на Південь від Сахари (48).

За типом запозичень:

Країни, які здійснюють
запозичення у МАР

(Міжнародної Асоціації
Розвитку) - 64

Країни, що позичають у МБРР
(Міжнародний Банк
Реконструкції та Розвитку) –
63 ;

Країни, які користуються
змішаними позиками -15.

Рівень заборгованості країн

- *Держави з високим рівнем зовнішньої заборгованості (відношення поточної вартості обслуговування зовнішнього боргу до ВНД більше за 80%, до обсягів експорту – більше 220%);*
- *Держави з середнім рівнем ЗБ (один або два перші показники перевищують 60%, але менші за 80% і 220% відповідно)*
- *Держави з найменшою зовнішньою заборгованістю*

Інший критерій:

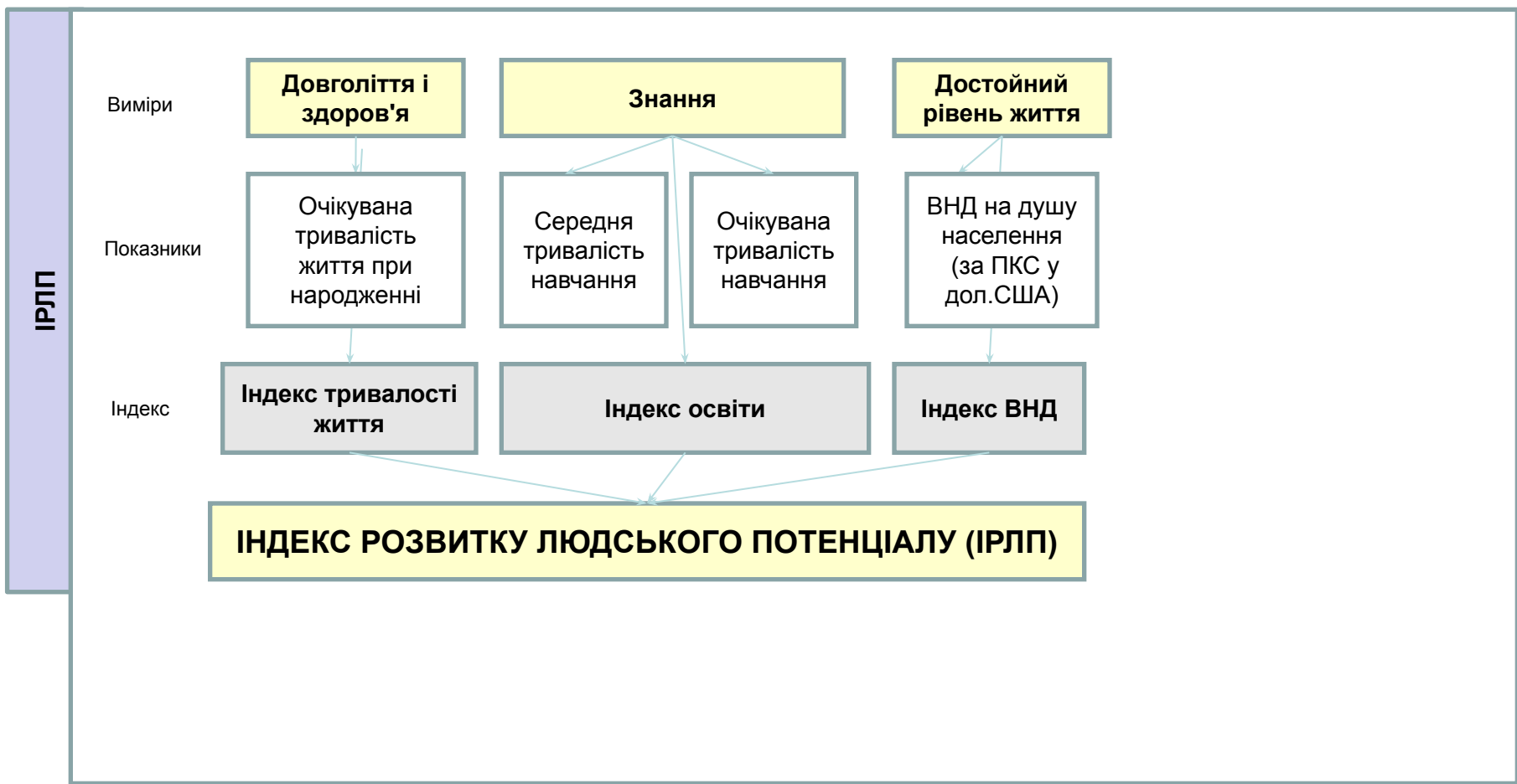
Перевищення межі по трьох з 4-х таких показників –

- 1) відношення боргу до ВВП (ВНД) перевищує 50%,*
- 2) відношення боргу до експорту більше 275%,*
- 3) вартості обслуговування ЗБ до експорту – 30%,*
- 4) відсотків за заборгованістю, до експорту – 20%.*

Класифікація країн за методикою ООН

1. за рівнем розвитку людського потенціалу (Індекс Розвитку Людського Потенціалу - середня тривалість життя; освіченість дорослого населення країни та кількість осіб, що навчаються, рівень ВНД на душу населення за паритетом купівельної спроможності);
2. за рівнем доходів (з високим рівнем ВНД на душу населення >10 726 дол. США, з середнім – 876-10 725 дол.США , з низьким – < 875 дол. США);
3. відповідно до основних глобальних груп (участь у міжнародних організаціях, інтеграційних об'єднаннях);
4. за регіональною ознакою (Східна Азія, Тихоокеанський регіон, Латинська Америка тощо).

РОЗРАХУНОК ІНДЕКСУ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ (ІРЛП)

Градації:

Дуже високий (0,8-1) Високий (0,7-0,8)

Середній (0,5-0,7) Низький (0,1-0,5)

Динаміка ІРЛП, 2008-2010 рр.

		2008	2009	2010			2008	2009	2010
1	Норвегія	0,937	0,937	0,938	15	Ізраїль	0,870	0,871	0,872
2	Австралія	0,933	0,935	0,937	16	Фінляндія	0,871	0,869	0,871
3	Нова Зеландія	0,903	0,904	0,907	17	Ісландія	0,870	0,869	0,869
4	США	0,900	0,899	0,902	18	Бельгія	0,865	0,865	0,867
5	Ірландія	0,896	0,894	0,895	19	Данія	0,865	0,864	0,866
6	Ліхтенштейн	0,888	0,889	0,891	20	Іспанія	0,861	0,861	0,863
7	Нідерланди	0,888	0,888	0,890	61	Беларусь	0,726	0,729	0,732
8	Канада	0,886	0,886	0,888	65	Росія	0,715	0,714	0,719
9	Швеція	0,885	0,884	0,885	69	Україна	0,714	0,706	0,710
10	Німеччина	0,885	0,883	0,885	89	КНР	0,648	0,655	0,663
11	Японія	0,881	0,881	0,884	110	Південна Африка	0,592	0,594	0,597
12	Республіка Корея	0,870	0,872	0,877	119	Індія	0,506	0,512	0,519
13	Швейцарія	0,871	0,872	0,874	168	Дем.Респ. Конго	0,231	0,233	0,239
14	Франція	0,867	0,869	0,872	169	Зімбабве	-	0,118	0,140

ВВП на душу населення, 2010-2012 рр., за ПКС, дол.США

дані Світового банку		2010	2011	2012	дані Світового банку		2010	2011	2012
1	Люксембург	84763,7	88780,6	88318,3	Країни БРІКС				
2	Макао, КНР	65279,4	79480,1	87764,8	70	Бразилія	11186,6	11634,0	11908,9
3	Сінгапур	58061,5	61069,5	61803,2	90	КНР	7568,5	8408,0	9233,0
4	Норвегія	57451,5	61046,1	62766,9	118	Індія	3464,5	3714,4	3876,0
5	ОАЕ	41828,3	42383,6	-	43	Російська Федерація	20770,4	22408,3	23549,0
6	США	46615,5	48112,6	49965,2	75	Південна Африка	10561,9	11028,2	11440,3
7	Швейцарія	48719,6	51227,1	52063,0	Країни СНД				
8	Гонконг, КНР	47555,6	50582,1	51945,5	91	Україна	6691,2	7214,8	7418,4
9	Нідерланди	41673,1	42779,2	42937,7	59	Беларусь	13878,6	14980,3	15579,2
10	Ірландія	41013,0	41531,6	42661,7	67	Казахстан	12114,9	13111,5	13892,2
11	Австрія	40401,1	42172,4	43324,2	Регіони				
12	Данія	40587,8	40932,9	41387,9	Північна Америка		45876,7	47453,9	49249,5
13	Швеція	39250,6	41453,0	42216,8	ЄС		31618,8	32597,8	33014,0
14	Канада	39074,7	41391,9	42693,3	Європа та Центральна Азія		24606,8	25630,1	26146,6
15	Бельгія	37828,0	38644,0	38884,4	Лат. Америка та Кариб. Бас.		11589,5	12381,9	12901,1
16	Німеччина	37651,5	39456,4	40394,1	Світ		11131,1	11677,6	12139,2
17	Фінляндія	36029,7	37479,3	38230,3	Середній Схід та Півд Африка		10558,3	11100,6	-
18	Велика Британія	35293,6	35585,9	35819,0	Східна Азія та Океанія		9621,8	10307,5	11040,5
19	Ісландія	35491,3	36609,3	37533,2	Арабський світ		8677,5	9073,7	-
20	Екваторіальна Гвінея	28433,9	29631,4	30233,0	Південна Азія		3155,0	3372,6	3529,8
					Субсахарська Африка		2204,8	2295,3	2389,6

Класифікація країн за методикою МВФ

1. Країни з розвинуеною економікою (31)
2. Країни з формуванням ринкової економіки та інші країни, що розвиваються (141):
 - **географічний критерій** (за регіонами світу)
 - **аналітичний критерій**
(за джерелами експортних доходів,
за джерелами зовнішнього фінансування,
країни - чисті дебітори,
країни-чисті кредитори,
країни за станом обслуговування зовнішнього боргу).

Країни з розвинуеною економікою, за МВФ

Таблица В. Страны с развитой экономикой по подгруппам

Зоны основных валют		
Соединенные Штаты		
Зона евро		
Япония		
Зона евро		
Австрия	Италия	Словацкая Республика
Бельгия	Кипр	Словения
Германия	Люксембург	Финляндия
Греция	Мальта	Франция
Ирландия	Нидерланды	Эстония
Испания	Португалия	
Новые индустриальные страны Азии		
САР Гонконг ¹	Сингапур	
Корея	Тайвань, провинция Китая	
Основные страны с развитой экономикой		
Германия	Соединенное Королевство	Япония
Италия	Соединенные Штаты	
Канада	Франция	
Другие страны с развитой экономикой		
Австралия	Корея	Чешская Республика
САР Гонконг ¹	Новая Зеландия	Швеция
Дания	Норвегия	Швейцария
Израиль	Сингапур	
Исландия	Тайвань, провинция Китая	

¹Первого июля 1997 года Гонконг был возвращен Китайской Народной Республике и стал Специальным административным районом Китая.

Країни з розвинуеною економікою, 2010 р., МВФ

Таблица А. Классификация по страновым группам «Перспектив развития мировой экономики» и их долям в агрегированном ВВП, экспорте товаров и услуг и численности населения, 2010 год¹

(В процентах от общего показателя по соответствующей группе или по всему миру)

	Число стран	ВВП		Экспорт товаров и услуг		Население	
		Страны с развитой экономикой	Весь мир	Страны с развитой экономикой	Весь мир	Страны с развитой экономикой	Весь мир
Страны с развитой экономикой	34	100,0	52,1	100,0	63,6	100,0	15,0
Соединенные Штаты		37,5	19,5	15,4	9,8	30,4	4,6
Зона евро	17	28,0	14,6	41,1	26,1	32,3	4,8
Германия		7,6	4,0	12,6	8,0	8,0	1,2
Франция		5,5	2,9	5,6	3,5	6,2	0,9
Италия		4,6	2,4	4,6	2,9	5,9	0,9
Испания		3,5	1,8	3,2	2,0	4,5	0,7
Япония		11,2	5,8	7,3	4,6	12,5	1,9
Соединенное Королевство		5,6	2,9	5,6	3,5	6,1	0,9
Канада		3,4	1,8	3,9	2,5	3,3	0,5
Другие страны с развитой экономикой	13	14,3	7,5	26,8	17,1	15,4	2,3
<i>Для справки</i>							
Основные страны с развитой экономикой	7	75,4	39,3	54,9	34,9	72,5	10,9
Новые индустриальные страны Азии	4	7,5	3,9	15,4	9,8	8,3	1,2

Країни з формуванням ринкової економіки та інші країни, що розвиваються

(за регіонами та основними джерелами експортних доходів)

	Топливо	Товари, кроме топлива, в т.ч. первичные продукты
Африка	Алжир Ангола Габон Республика Конго Нигерия Судан Экваториальная Гвинея	Ботсвана Буркина-Фасо Бурунди Гвинея Гвинея-Бисау Замбия Демокр. Респ. Конго Малави Мавритания Мозамбик Сьерра-Леоне Чад
Содружество Независимых Государств	Азербайджан Казахстан Россия Туркменистан	Монголия Таджикистан Узбекистан

Развивающиеся страны Азии		Папуа-Новая Гвинея Соломоновы О-ва
Ближний Восток	Объед.Арабские Эмираты Бахрейн Исламская Респ. Иран Йемен Катар Кувейт Ливия Оман Саудовская Аравия Сирийская Арабская Республика	
Западное полушарие	Боливар. Республика Венесуэла Тринидад и Тобаго	Гайана Суринам Чили

Країни з ринком, що формується та країни, що розвиваються

	Число стран	ВВП		Экспорт товаров и услуг		Население	
		Страны с развитой экономикой	Весь мир	Страны с развитой экономикой	Весь мир	Страны с развитой экономикой	Весь мир
		Страны с формирующимся рынком и развивающиеся страны	Весь мир	Страны с формирующимся рынком и развивающиеся страны	Весь мир	Страны с формирующимся рынком и развивающиеся страны	Весь мир
Страны с формирующимся рынком и развивающиеся страны	150	100,0	47,9	100,0	36,4	100,0	85,0
Региональные группы							
Центральная и Восточная Европа	14	7,2	3,5	9,4	3,4	3,0	2,6
Содружество Независимых Государств ²	13	8,9	4,3	9,9	3,6	4,9	4,2
Россия		6,3	3,0	6,5	2,4	2,5	2,1
Развивающиеся страны Азии	27	50,3	24,1	43,8	15,9	61,4	52,2
Китай		28,4	13,6	25,7	9,3	23,2	19,7
Индия		11,4	5,5	5,2	1,9	20,6	17,5
Кроме Индии и Китая	25	10,5	5,1	12,9	4,7	17,6	15,0
Латинская Америка и Карибский бассейн	32	18,0	8,6	14,6	5,3	9,8	8,3
Бразилия		6,1	2,9	3,4	1,2	3,3	2,8
Мексика		4,4	2,1	4,6	1,7	1,9	1,6
Ближний Восток и Северная Африка	20	10,5	5,0	17,0	6,2	7,1	6,0
Африка к югу от Сахары	44	5,1	2,4	5,4	2,0	13,8	11,7
Кроме Нигерии и Южной Африки	42	2,6	1,2	2,8	1,0	10,2	8,7

Відкрита та закрита економіки

Співвідношення торгівлі та ВВП:

- Експортна квота (критерій – 10%)

$$Exp_q = \frac{Exp}{Y} \bullet 100\%$$

- Імпортна квота $Im p_q = \frac{Im p}{Y} \bullet 100\%$

- Залежність від міжнародної торгівлі (критерій – 25%)

$$\frac{1}{2} \frac{(Exp + Im p)}{Y} \bullet 100\%$$

7. Особливості сучасного етапу розвитку світового господарства

Світове господарство (СГ) — сукупність національних економік, які знаходяться в тісній взаємодії та взаємозалежності

4 основних етапи:

- Великі географічні відкриття XV—XVI ст. — промислова революція (кінець 18 — початок 19 ст.).
- Промислова революція — кінець XIX—початок XX ст.
- Кінець XIX—початок XX ст. — 60-ті роки XX ст.
- 60-ті роки XX ст. — теперішній час.

Особливості сучасного етапу розвитку світового господарства

- **лібералізація зовнішньоекономічних зв'язків країн** - зняття бар'єрів на шляху переміщення капіталів, робочої сили, товарів між державами.
- активно проявляється **тенденція до уніфікації та стандартизації** в різних галузях міжнародного соціально-економічного життя - все ширше застосовуються єдині для усіх країн стандарти на технологію, екологію, діяльність фінансових організацій, бухгалтерську і статистичну звітність (міжнародні економічні установи впроваджують єдині критерії макроекономічної політики, відбувається уніфікація вимог до податкової політики, до політики в галузі зайнятості тощо);
- **розвиток процесу транснаціоналізації виробництва** - економічна діяльність все більше зосереджується в транснаціональних, багатонаціональних підприємствах, що багато в чому визначає напрямки міжнародного руху факторів виробництва, міжнародної торгівлі; впливає на економіку і політику окремих країн;
- в системі управління світовою економікою **поступово втрачається колишня роль ООН** - її функції переходять до урядів країн "великої сімки"; крім того, управління світовим господарством починає концентруватися у тріаді: **Світова організація торгівлі — Міжнародний валютний фонд — Світовий банк**.
- **подальший розвиток процесу глобалізації господарського життя** - на макроекономічному рівні глобалізація означає загальне прагнення країн до економічної активності поза своїми межами; на мікроекономічному рівні під глобалізацією розуміється розширення діяльності підприємства за межі внутрішнього ринку, зокрема для використання переваг великомасштабного спеціалізованого виробництва.

Процеси лібералізації, відкриття національних економік приводять до таких наслідків: **а) посилення конкуренції між національними та закордонними виробниками, банкрутств вітчизняних підприємств; б) зміни відносних цін; в) структурних зрушень.**

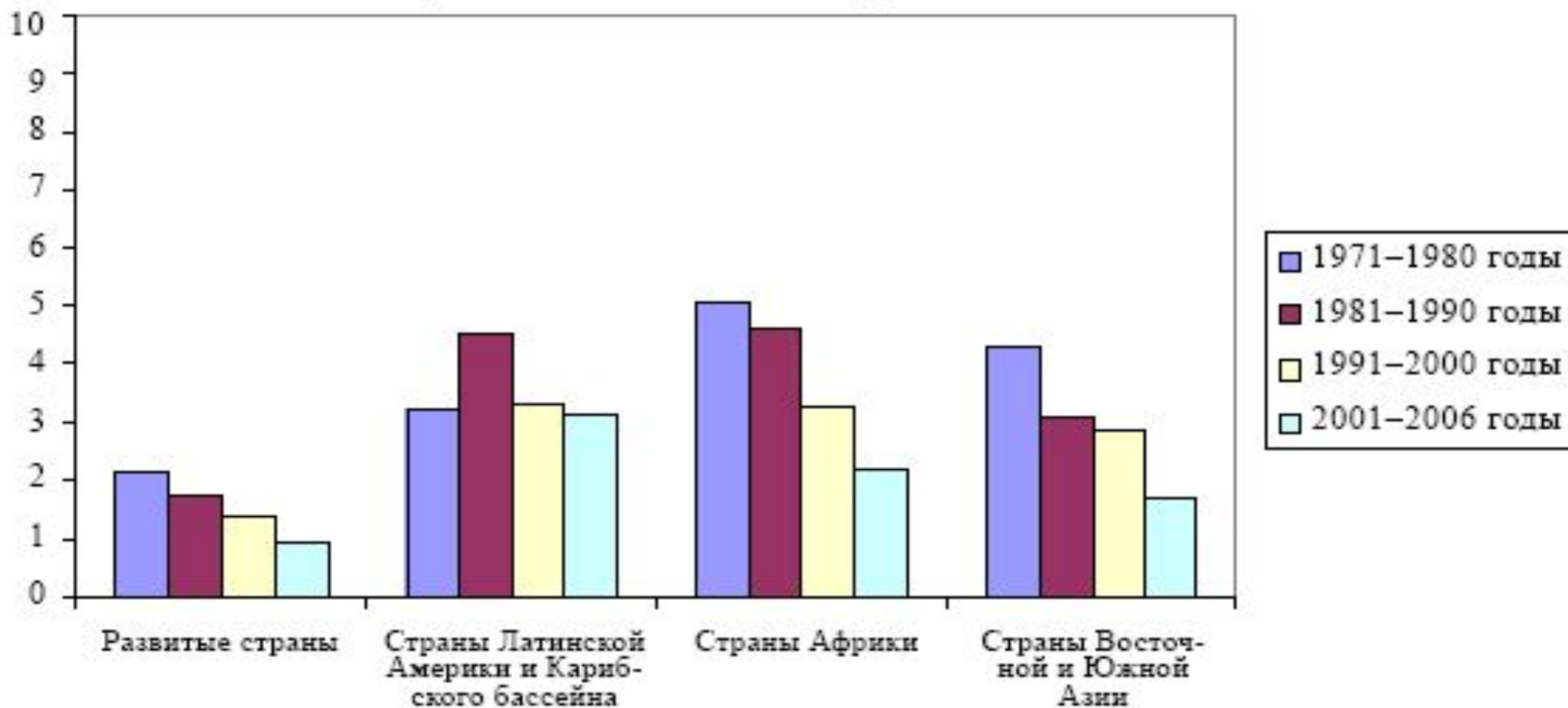
Особливості сучасного етапу розвитку світового господарства - II

- Зменшення частки промисловості у ВВП та зростання частки третинного сектору з поступовим перетіканням трудових ресурсів у сферу послуг (США – 79,2% (76,8%), виробництво – 19,6% (22,6%), с\г – 1,2% (0,6%); КНР – 40,2% (32%), 49,2% (25%), 10,6% (43%));
- Зменшення циклів на фінансових ринках, внаслідок чого компанії віддають перевагу злиттям та поглинанням, викупу власних акцій та інвестиціям в ринок нерухомості, що не призводить до створення нових робочих місць, викликає залежність країн від зовнішніх джерел фінансування, короткострокові періоди перевищення витрат домогосподарств над доходами;
- Зміни в напрямках та структурі міграційних потоків, викликані старінням одних націй та надлишковою робочою силою в інших регіонах;
- Руйнування міфу про саморегульовану ринкову систему;
- Зміна положення та розподілу ролей в сім'ї та протидія використанню праці дітей;
- Зміна ролі профспілок, зростання частки неформальної праці, руйнування механізмів соціального захисту та пенсійного забезпечення;
- Фактична монополярність світу (за Ф.Фукуямою – “кінець історії”);
- Зміни у співвідношенні основних релігійних груп (Christians 33.32% (of which Roman Catholics 16.99%, Protestants 5.78%, Orthodox 3.53%, Anglicans 1.25%), Muslims 21.01%, Hindus 13.26%, Buddhists 5.84%, Sikhs 0.35%, Jews 0.23%, Baha'is 0.12%, other religions 11.78%, non-religious 11.77%, atheists 2.32% (2007 est.) – www.cia.gov)

Нестійкість темпів зростання ВВП

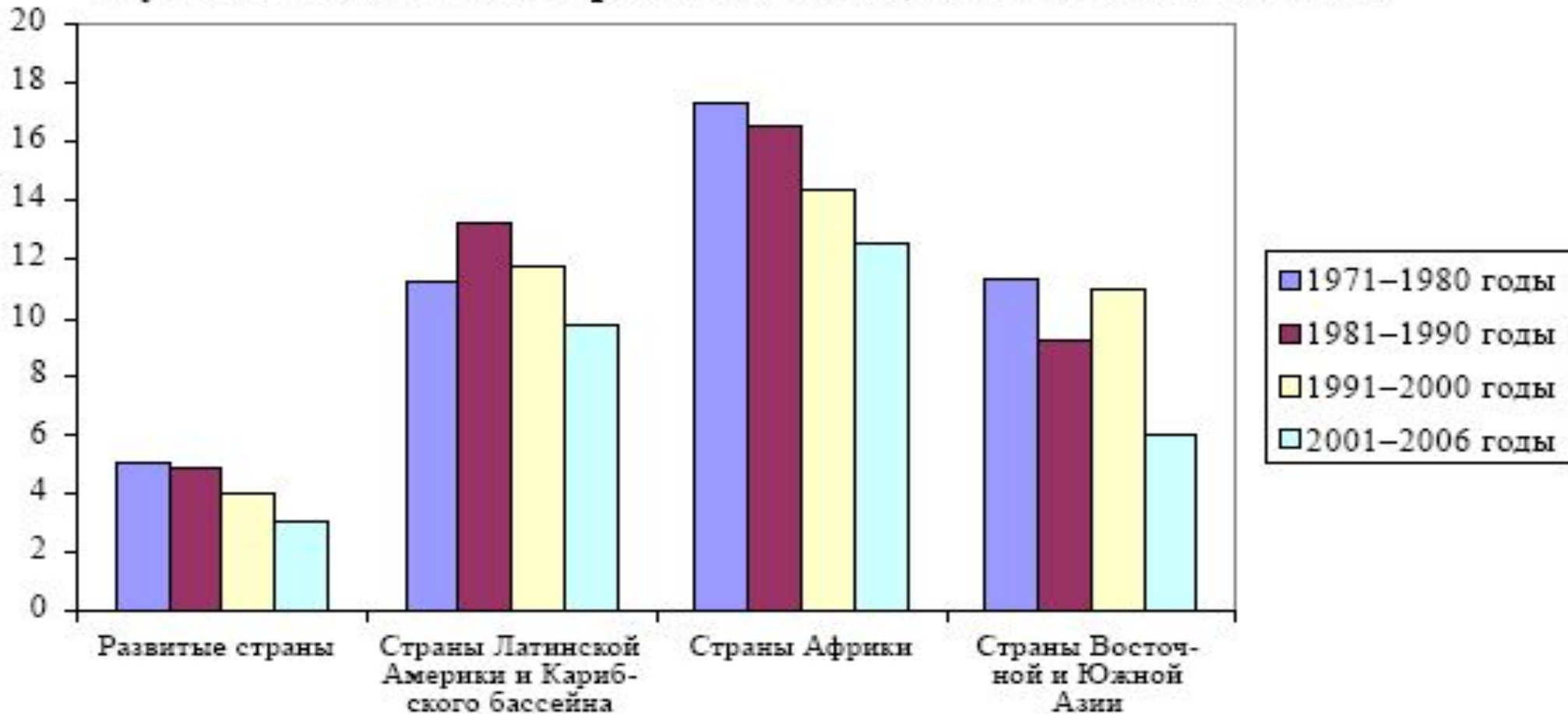
www.un.org

Неустойчивость темпов роста ВВП

Нестійкість темпів зростання інвестицій www.un.org

Неустойчивость темпов роста инвестиций в основной капитал

WWW джерела до теми

Міжнародні економічні і фінансові організації

Міжнародний валютний фонд (МВФ) (The International Monetary Fund) www.imf.org

Організація об'єднаних націй (ООН) (United Nations Organization) www.un.org

Міжнародна фінансова корпорація (МФК) (The International Finance Corporation) www.ifc.org

Світова організація торгівлі (СОТ) (The World Trade Organization) www.wto.org

Група Світового банку (The World Bank Group) www.worldbank.org

Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР) (International Bank for Reconstruction and Development) www.worldbank.org/ibrd

Міжнародна асоціація розвитку (МАР) (The International Development Association) www.worldbank.org/ida

Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (БАГІ) (The Multilateral Investment Guarantee Agency) www.miga.org

Міжнародна торговельна палата (МТП) (The International Chamber of Commerce) www.iccwbo.org

Міжурядові організації

Конференція ООН по торгівлі і розвитку (ЮНКТАД) (United Nations Conference on Trade and Development) www.unctad.org

Конференція ООН по праву міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) (United Nations Commission on International Trade Law) www.uncitral.org

Асоціація країн Південно-Східної Азії (АСЕАН) (The Association of South-East Asian Nations) www.aseansec.org

Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) (The Organization for Economic Cooperation and Development) www.oecd.org

Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК) (The Organization of the Petroleum Exporting Countries) www.opec.org (Алжир, Індонезія, Іран, Ірак, Кувейт, Лівія, Нігерія, Катар, Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати і Венесуела)

Науково-дослідні, інформаційні та статистичні центри

Інститут міжнародної економіки (Institute for International Economics) www.iic.com

Центр вивчення міграцій, Нью Йорк (The Center for Migration Studies) www.cmsny.org

Статистична служба Європейської комісії (Євростат) www.europa.eu.int

Сайт Історії європейської інтеграції (The History of European Integration Site) www.let.leidenuniv.nl/history